

SAPMALAR AÇIK SEÇİK BELİRİYOR

Geçen kışın olağan ve olağanüstü büyük kongrelerinden bu yana parti içi ve dışı fikir ayrılıkları daha belirgin, daha açık seçik hale geldi. İşlerin ve olayların içinde ve onları yakından izler durumda olmıyanlar için çok bulanmış görünen sular artık duruluyor ve dipteki çakıllar renk renk, ayrı ayrı görülebiliyor.

Bugün Türkiye’de sosyalist hareketin içinde bulunduğu durum, sosyalizmde teori ile pratiğin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu hakikatini bir kez daha isbatlamıştır. Bu teori-pratik konusunda şu üç ilkeyi birbiriyle ilişkin olarak göz önünde tutmak ve uygulamak gerekir:

1. “Devrimci teori olmadan devrimci eylem olmaz”.
2. Ama devrimci teori “somut durumların somut tahlilinden çıkarılır”.
3. Somut durumların somut tahlili ise, bilimsel sosyalizmin genel teorisi ve metodu iyi bilinip uygulanarak yapılabilir.

Buna göre, Türkiye’nin bugünkü tarihsel döneminde, somut durumunun somut tahlilli bilimsel sosyalizmin teorisi ve metoduyla yapılabilmeli ve talî çelişkiler bütününe iç yapısı ortaya konmadıkça bir eylem teorisi konusu olamaz. Bu nedenle de, başka toplumlarla çok yüzeysel ve kaba kıyaslamalarla ve o toplumların tahlillerinden Türkiye şartlarının tahliline olduğu gibi toptan aktarmalar yaparak Türkiye’de sosyalist hareketin “teorisi” oluşturulamaz, eylemin çizgisi tesbit olunamaz. Bunun en kaba ve sakat örneği, ihtilâl öncesi Çin toplumu ile kıyaslamalara girişip, “Çin yarı-feodal bir toplumdur, Türkiye de yarı-feodaldır, öyleyse bu dönem de mücadele anti-emperyalist ve anti-feodal olacaktır, anti-kapitalist olmayacaktır”, mantığını yürütmektir. Her iki topluma biraz yakından bakılınca hemen görülür ki, Türkiye’de ihtilâl öncesi Çin’deki nitelik ve ölçüde bir feodalite yoktur.

Öte yandan, iyi “okunmamış”, anlaşılmamış “üsten belirlenme” teorileri ile üst yapı çelişkilerini ve sorunlarını teoride ve eylemde baş köşeye almak, “son tahlilde ekonominin belirleyici” olduğunu gözden kaçırmak veya küçümsemek de “somut durumların bilimsel sosyalizmin genel teorisi ve metodu ile somut tahlili” gereğine aykırıdır. “Üstten belirlenme” teorisi, “üstten” kelimesinin dildeki genel anlamının zannettireceği gibi, üst yapının alt yapıyı belirlemesi teorisi değildir, “üstten belirlenme” teorisi, “üst” ve “alt” kelimelerinin dildeki ayrı ayrı anlamlarını biraraya getirerek, anlaşılabilir ve açıklanamaz. “Üstten belirlenme”, iki kelime bir arada, bir terimdir, birarada bir tek anlam taşımaktadır. O da, bir toplumda bir zaman bölümünde temel ve talî çelişkilerin organik bir bütün teşkil ettiği bu bütünü bir iç yapısı (structure) bulunduğu, bu yapılaşmanın hâkim (dominant) bir çelişki mihrinde biçimlendiği teoridir. Ama karşılıklı etki ve tepkilere, karşılıklı belirlenmelere rağmen “son tahlilde ekonominin belirleyici” olduğu ilkesi temel ilke olarak kalmaktadır. Zaten, son tahlilde veya son kertede (en derniere instance) ekonominin belirleyici olduğu ilkesinden vazgeçildi veya taviz verildi mi, sosyalist olmaktan

çıkılır. Bilimsel sosyalizmin bu temel ilkesinden vaz geçilip geçilmediği, taviz verilip verilmediği ise söz konusu kişilerin ve örgütlerin bu meseledeki sözlü ve yazılı beyanlarından anlaşılabilir sadece. Dille ikrar yeterli değildir; “son tahlilde ekonomi belirler” diye diye bu temel ilkedan kopup sapılabılır pekâlâ.

Çünkü, yapılan tahlillerin (sözlü veya yazılı) bir iç mantığı, metodu, tutarlılığı veya tutarsızlığı vardır. Belirlenmenin tahlilinde fiilen uygulanan metod gösterir gerçekten “son tahlilde ekonominin belirleyici” olarak kabul edilip edilmediğini, politik eylemin, faaliyetlerin kendisinin de bir tahlil ve düşünce sistemi vardır, sözle açıklanan tahlil ve düşünce sisteminden ayrı olarak. Teorik tahlil ve açıklamalarda ve de fiilen yürütülen eylemlerde son tahlilde ekonominin belirleyici olduğu gözden kaçırılmıyorsa, son, temel bağlama noktası, belirlenmenin anahtarı olarak ekonominin belirleyiciliği kullanılıyorsa bilimsel sosyalizm teorisi çerçevesinde kalınıyordur, aksi takdirde bundan uzaklaşıyor, sapılıyordur, her ne kadar “son tahlilde ekonomi belirleyicidir” sözleri tekrarlınsa bile. Bu söylediklerimizi somutlaştırırsak, her hangi bir sorunu (eğitim, sağlık hizmetleri, etnik ve mezhep grupları ve ayrıcalıkları, ihtilâfları, işsizlik, krediler ve dış borçlanmalar, ihracat ve daha başkaları) ele alırsak, bu sorunları birer parçası oldukları bütünün içine oturtacak ve tahlillerimizi ve çözüm tekliflerimizi bütünün içten biçimlenmesi ışığında son kertede ekonominin çelişkilerine ve bunların çözümüne bağlayarak yapacağız demektir. Bu metodu kullanmadan yapılan “fukara halkımız”, “manevî sömürü”, “bir numaralı vatandaş olma” edebiyatı genel, duygusal bir halkçılık edebiyatı olmaktan öte gitmez ve sosyalizmle hiç bir ilişkisi olmaz. Yine, “Sorunlar emekçilerin iktidarında çözülecektir”, “Emekçileri iktidara getireceğiz” sözleri, kendi başlarına, bir sosyalist anlayış ve davranışı ifade etmez. Eğer emekçi sınıflar iktidara gelebilmek için şimdiden hazırlanılmıyorsa, yani bilinçlendirilip, örgütlendirilip bugünkü anayasal hak ve hürriyetlerine fiilen sahip çıkartılarak politik mücadeleye sokulmuyor, ülkenin politik hayatında etkin bir güç haline getirilmeye çalışılmıyorsa, yukarıda ki sözler ve diğer çok “sosyalistçe” deyişler havada kalan sözlerdir, sosyalist lâfazanlıktan başka bir şey değildir.

Gene sosyalist teoride ve pratikte işçi sınıfının sosyalist partisinin görevinin ne olduğu sorunu vardır. Bir önceki yazımda belirttiğim üzere, partinin görevi, işçi-emekçi sınıflarda kendiliğinden beliren ve daha ziyade ekonomik alandaki sınıfsal bilinçlenmeyi ve mücadeleyi sosyalist bilinçlenmeye ve mücadeleye dönüştürmektir. İşçi sınıfının sosyalist partisi elbette işçi-emekçi sınıfların en bilinçli, en cesur, en mücadelecisi kesimini temsil eder, temsil etmek zorundadır. Etmeyorsa, işçi sınıfının sosyalist partisi olmak niteliğini haiz değil demektir, sosyalist görevini yerine getirmiyor demektir. Ve bu görevin başarılmasında, özellikle sosyalist hareketin ilk aşamalarında, kendi sınıflarını reddedip işçi ve emekçi sınıflarla iş ve kaderbirliği etmiş sosyalist aydınlara önemli ödevler düşer. “Aynalı pehlivan” hikâyeleri ve benzetmeleriyle sosyalist aydınları alaya almak, işçi ve emekçi arkadaşlarda sosyalist aydınlara karşı güvensizlik aşılacak bir sosyalist parti yöneticisinin yapacağı bir iş değildir, ama yapılmaktadır. Hikâye malûm: “Aynalı pehlivan” diye nam salmış bir baş pehlivan bir genci yetiştirir, ona güreşte hasmını kündeye getirecek bütün oyunları öğretir. Gel zaman, git zaman genç pehlivan ustasıyla güreye tutuşur ve

“aynalı pehlivan” bir oyunla genç yetiştirmesinin sırtını yere getirir. Genç, “Ama usta bana öğrettiklerinde bu oyun yoktu” der. Aynalı Pehlivan, “E, onu da kendimize sakladık” der. Sosyalist aydınlar da emekçileri rahleyi tedrislerinin önüne alıp onlara sosyalizmi öğretirlermiş, ama gerektiğinde emekçileri yere serecek asıl oyunlarını yine de onlara öğretmezlermiş. Bu, parti içinde emekçi-aydın bölünmesi yapmak, bu ayrımı körüklemek değildir de ya nedir? Parti içinde ve dışında emekçilerden oy avlamak çabası değildir de ya nedir? “Emekçi sınıfların en bilinçli kesimi partiymiş, parti içinde de en bilinçliler alt kademelerden yukarıya doğru süzüle süzüle gelirmiş! Hadi canım sende, olmaz öyle şey,” demek de ne oluyor? Parti, sosyalist teori ile işçi-emekçi sınıfların günlük mücadele hareketlerini kaynaştırıp bu hareketleri sosyalizm doğrultusunda biçimlendirme, öz kazandırma aracıdır. Parti elbette gerek aydınların, gerekse işçi ve emekçilerin toplu ve örgütlü politik eylem içinde eğitildiği, yetiştiği bir örgüt, bir ortamdır. Elbette partililer bu yetişme, bilinçlenme ve mücadeleyi başarıyla yürütme yeteneklerine göre kademelerde yer alacaklardır ve kademelerden süzüle süzüle üst yönetim yerlerine gelmek, gerçekleşmesi arzulanacak bir amaçtır. Partinin bugünkü zayıf noktalarından biri de bunun büyük ölçüde gerçekleşmemiş olmasıdır. Parti bu nitelikte olmayacak, bu görevleri yerine getirmeyecek de, emekçi kitlelerin “sağ duyusu”na ve “tarihsel sezgisi”ne güvenip, tepeden ortaya atılan, bilimsel geçerliliği şüpheli genel sloganlarla oy topluyarak mı “emekçilerin iktidarı”nı gerçekleştirecek? Böyle bir anlayışın ve uygulamanın sosyalizmle uzaktan yakından hiç bir ilişkisi yoktur ve böyle bir anlayış ve uygulama ile işçi-emekçi sınıfların iktidarı hiç bir zaman sağlanamaz. İşçi-emekçi sınıfların “tarihsel sezgisi” ve “sağduyusu” daha doğru bir deyişle kendi yaşantılarından ve mücadelelerinden edindikleri tecrübeler, onları, sosyalizmi anlamaya, benimsemeye ve sosyalizm için mücadeleye yatkın, eğilimli hale getirir. Önemi buradadır; çünkü sosyalizm, işçi-emekçi sınıfların sınıfsal durumlarının, mücadelelerinin, toplum gelişmesindeki tarihsel görevlerinin bilimi ve toplumsal gelişmeyi hızlandırmanın eylem programıdır. Kaldı ki, işçi-emekçi sınıfların eğitilip örgütlenmesi parti tüzüğü hükmüdür ve derinlemesine örgütlenme ve eğitim büyük kongre kararıdır. Tüzük hükümleri ve kongre kararları ise başta genel başkan olmak üzere bütün partilileri bağlar.

Bilimsel sosyalizmin vazgeçilmez, taviz verilmez temel ilkelerinden biri de, insan toplumlarının bilimi olmak yanı sıra, işçi sınıfının sınıf ideolojisi olduğudur ve sosyalist harekete ve sosyalizmin oluşturulup gerçekleştirilmesine işçi sınıfının öncülük edeceğidir. Parti tüzüğü ve programı da bu ilkeyi benimsemiştir. Bazı özel durumlarda, örneğin Türkiye gibi sanayileşip kalkınmamış tarımsal ülkelerde, topraksız ve yoksul köylü sınıflarının özel bir durumu ve önemi vardır (Bu konuyu çeşitli yazılarımda ve konuşmalarımda tahlil ettim). Köylü kitleler sayıca da ağır basmaktadır ve öbür şartlar eşit olursa, sayının ayrı bir önemi vardır. Bu nedenlerle topraksız ve az topraklı köylü kitleler arasında çalışmak ve onları sosyalist harekete kazanmak bugünün başta gelen sorunları arasındadır. Ama bundan şu sonucu çıkarmak yanlıştır: “Köylü topraksızdır, şiddetli geçim sıkıntısı içindedir, tefecinin sömürüsü altındadır, onun için hareketli ve devrimci bir duruma gelmiştir. İşçiler ise toplu sözleşmeler, sosyal sigortalarla tatmin edilmiş durumdadırlar, devrimci

düzeyde değillerdir, onun için parti çalışmalarını köylüler üzerinde yoğunlaştıracamız”. Böyle bir değerlendirme bugünün şartlarında doğru bir sosyalist taktiğin ifadesi değil, oy toplama fırsatçılığının bir ifadesidir.

Sorunun açıklığa kavuşabilmesi için birbirine karıştırılan bazı hususların ayırılması gerekmektedir. Birincisi, kısa vadeli açıyla, uzun vadeli açı birbirine karıştırılmamalıdır. Köylü sınıfların önemi kısa vadeli açıdan, bu aşamadadır, işçi sınıfının önemi ise bugünden ta politik iktidarın gerçekleşeceği, sosyalist düzenin kurulacağı ve gide gide bütün sınıf çelişkilerinin ortadan kalkacağı döneme kadardır. Bugün yoksul köylü sınıflar sosyalist hareketin büyük gücü, ana-gücü olabilirler, ama hareketin öncülüğü ve yönetimi işçi sınıfında olmak şartıyla. Onun için parti çalışmalarını bugün dahi köylü sınıflar kadar işçi sınıfı üzerinde de yoğunlaştırmak gerekir. TİP, tüzüğünün ve programının belirttiği üzere, işçi sınıfının tarihsel ve demokratik öncülüğünde bütün emekçi sınıf ve tabakaların partisi ise, parti çalışmalarını işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştırmak hiç bir gerekçe ile ihmal edilemez. Parti, bugüne kadar olduğu gibi, işçi sınıfı içinde etkin çalışmalar yapmak imkânını fiilen bulamıyabilir, (bulamamasının bir sebebi de yeterince aranmamış olmasıdır) ama bu eksikliği teorik olarak haklı çıkarmak, bunu geçerli bir taktik olarak benimsemek olmaz.

Açık ve seçik olarak akılda tutulması gereken bir başka nokta yoksul köylü sınıflarının, sayıca ne kadar kalabalık da olsalar, fazla gelişmemiş düzeydeki kapitalist üretim ilişkilerinin hâkim ilişkiler durumunda olduğu bugünkü Türkiye’de “temel sınıf” niteliğini taşıyamamalarıdır. Sayıları ne olursa olsun temel sınıflar sermayeci sınıf ve işçi sınıfıdır. Ne Türkiye’de, ne her hangi bir başka toplumda köylü sınıfının burjuvaziden ve işçi sınıfından ayrı ve bağımsız, kendine özgü bir sınıf ideolojisi ve sınıf mücadelesi yoktur, olmamıştır. Tarihte köylü isyanları, köylü hareketleri ve bunlara öncülük eden liderlerin çok kısa bir süre için politik iktidarı kısmen ele geçirmeleri görülmüştür, ama köylü devrimleri ve sürekli iktidarları görülmemiştir. Köylü sınıflar ya burjuvazinin öncülüğündeki devrimci hareketlere feodal beylere karşı katılır, ya da işçi sınıfı öncülüğündeki sosyalist devrimci hareketlere katılarak işçi sınıfının güçlü müttefiki, devrimci ordusu haline gelir.

Bir başka geçerli gözlem de şudur ki, aşırı ezilmişlik ve yoksulluk anî, kısmî patlamalara yol açar, ama sürekli, disiplinli, örgütlü bir hareket için elverişli bir ortam değildir pek. Bir ölçüde tatmin olunma, daha geniş ölçüde tatmin isteklerine yol açıyor, özlem ufkunu genişletiyor, umulan tatmin çizgisini yükseltiyorsa, açıkladığım nitelikte bir devrimci hareket için ortam var demektir. Türkiye’de son zamanların hızlanan ve şiddetlenen işçi hareketleri de işçi sınıfımızın tatmin edilmiş ve hareket-siz durumda olduğu yargısını yalanlıyor.

Geçen kışın büyük kongrelerinde bazı partili arkadaşlar, “Biz illerde ve ilçelerde ne zor şartlar altında çalışıyoruz, mücadele veriyoruz, siz burada teorik tartışmalarla vakit geçiriyorsunuz” yollu sitemlerde bulunmuşlardır. O zaman teorik sorunların günlük, somut sorunları ve hareketleri nasıl etkilediğini açıklamaya çalışmıştık. O zamandan bu yana gelişen olaylar teoride, yani bilimsel sosyalizm metodu ve teorisi ile somut olayların somut tahlilinde ve bu tahlile göre tesbit edilen hareket çizgisinde yapılan yanlışların ve sapmaların partinin ve partililerin günlük somut çalışmalarını nasıl etkilediğini daha açıkça ortaya çıkarmaktadır. Fedakâr ve cesur

partililerin illerde ve ilçelerde verdikleri mücadelenin verimli olabilmesi için, yani bu çalışmalar sonucunda işçi-emekçi sınıfların politik iktidarının gerçekleştirilebilmesi için, çizilen rotanın ve çalışmaların doğru yönde olması gerekir. Yanlış bir rota üzerinde olan bir gemi, makinalarını ne kadar fayrap etse ve yol alır görünse de varmak istediği limana varamaz.

Emek, Sayı 10, Eylül 1969